[2025] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 110: 2025 ਆਈ.ਐਨ.ਐਸ.ਸੀ. 85

ਬਿਸਵਜੀਤ ਦਾਸ

ਬਨਾਮ

ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.)

(2014 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2052)

16 ਜਨਵਰੀ 2025

[ਦੀਪਾਂਕਰ ਦੱਤਾ ਅਤੇ ਮਨਮੋਹਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ), ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 465 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 120 (ਬੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 420 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 (ਪੀਸੀ ਐਕਟ) ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਅਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ 3 ਸਾਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਗੁਹਾਟੀ ਵਿਖੇ ਅਸਾਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਐਸਐਲਪੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (2) ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਕੈਪਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਅਪੀਲ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਉਣ, ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

ਸਿਰਲੇਖ†

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਧਾਰਾ 136 ਅਤੇ 142 - *ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(2011) 6 ਐਸਸੀਸੀ 312 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ;** *ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨਾ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਕਲੈਕਟਰ, ਹਰਿਦੁਆਰ* **(2017) 16 ਐਸਸੀਸੀ 418 ਅਤੇ** *ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਗੋਧਰਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ* **(2008) 12 ਐਸਸੀਸੀ 541 - ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:**

ਆਯੋਜਿਤ: ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਨੇ *ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(2011) 6 ਐਸਸੀਸੀ 312** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦੇ ਸਮੇਂ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ: (ਏ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ; (ਬੀ) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ; (ਸੀ) ਕਿਸੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਸਥਾਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ - ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਹਰਿਦੁਆਰ (2017) 16 ਐਸਸੀਸੀ 418 ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਗੋਧਰਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ (2008) 12 ਐਸਸੀਸੀ 541 ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਧਾਰਾ 142 ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 10,11,13-14)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 - *ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ* - ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਡੀ) ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ *ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਸਲਾਬਿਨ ਮੁਹੰਮਦ* **(1999) ਦੁਆਰਾ ਤਾਹਰਖਤੂਨ (ਡੀ) 2 ਐਸਸੀਸੀ 635 ਅਤੇ** *ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਜੋਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ* **(1998) 4 ਐਸਸੀਸੀ 39 - ਵਿਲੱਖਣ:**

ਆਯੋਜਿਤ: ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਸਲਾਮਬਿਨ ਮੁਹੰਮਦ (1999) 2 ਐਸਸੀਸੀ 635 ਦੁਆਰਾ ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਐਸਐਲਪੀ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਸਐਲਪੀ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀ - ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਜੋਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ (1998) 4 ਐਸਸੀਸੀ 39 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਬਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਹੁੰਚ - ਪਰ ਇਹ ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ। [ਪਾਰਸ 8-9,12-14]

ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਕਾਸ - *ਜਾਵੇਦ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(2023) 9 ਐਸਸੀਸੀ 164 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ:**

ਆਯੋਜਿਤ: *ਜਾਵੇਦ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ* **(2023) 9 ਐਸਸੀਸੀ 164 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ-ਮੁਖੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਸੀ**

ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ - ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਅਜੇ ਵੀ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਸੀ - ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਰਾਹਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ [ਪੈਰਾ 15]

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 136 ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 142 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਆਰਡਰ ਐਲਵੀ ਨਿਯਮ 6 - ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ - ਕੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਟੈਂਟ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਸਟਿਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ - ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੌਜੂਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ - ਜੇ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰੂਲਜ਼, 2013 ਦੇ ਆਰਡਰ ਐਲਵੀ ਨਿਯਮ 6 ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਦੇਵੇਗਾ - ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 16]

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ), ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 465 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 120 (ਬੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 420 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) - ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ:

ਆਯੋਜਿਤ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੋ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ - ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਨਾਲ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਨੇ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਤੋਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਇਸ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਲਈਆਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ

ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁੱਲ 1,67,583 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਕਮ ਲਈ ਛੇ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 4-9) ਕਿਉਂ ਭਰੇ, ਯਾਨੀ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਰਕਮ - ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - *ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ੰਕਰ ਦਿਵੇਦੀ* (1972) 2 ਐਸਸੀਸੀ 392 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 3, 2014 ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ/ਸੋਧ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 2004 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 36 (36) ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ 2/3 ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 18-21, 25]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ **[2011] 6 ਐਸਸੀਆਰ 958: (2011) 6 ਐਸਸੀਸੀ 312;** *ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨਾ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਹਰਿਦੁਆਰ* **[2017] 9 ਐਸਸੀਆਰ 766: (2017) 16 ਐਸਸੀਸੀ 418;** *ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਗੋਯਰਾ ਨਾਗਰਿਕ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ* **[2008] 9 ਐਸਸੀਆਰ 450: (2008) 12 ਐਸਸੀਸੀ 541 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ।**

ਜਾਵੇਦ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ **[2023] 12 ਐਸਸੀਆਰ 220: (2023) 9 ਐਸਸੀਸੀ 164 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਡੀ) ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਨਾਮ ਸਲਾਬਿਨ ਮੁਹੰਮਦ **[1999] 1 ਐਸਸੀਆਰ 901: (1999) 2 ਐਸਸੀਸੀ 635;** *ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਜੋਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ* **[1998] 2 ਐਸਸੀਆਰ 428: (1998) 4 ਐਸਸੀਸੀ 39;** *ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ੰਕਰ ਦਿਵੇਦੀ* **[1973] 1 ਐਸਸੀਆਰ 313: (1972) 2 ਐਸਸੀਸੀ 392 - ਵਿਲੱਖਣ।**

ਐਕਟਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ; ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਐਕਟ, 1988; ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860

ਕੀਵਰਡਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਅਪੀਲ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਦਾ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰਾ; ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ; ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142

ਡਿਜੀਟਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੇਸ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2052

2009 ਦੇ ਸੀਆਰਐਲਏ ਨੰਬਰ 133 ਵਿੱਚ ਗੁਹਾਟੀ, ਅਸਾਮ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 27.09.2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ

ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਬਰੂਆ, ਅਨੁਰਾਗ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਉਤਕਰਸ਼ ਦਿਵੇਦੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ, ਏਐਸਜੀ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਰੋਰੀਆ, ਅਦਿਤ ਖੁਰਾਣਾ, ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਪੋਟਾਰਾਜੂ, ਸ਼ਾਂਤਨੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਪੀ ਵੀ ਯੋਗੇਸ਼ਵਰਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੰਜਨਾ ਨਾਰਾਇਣ, ਕਾਰਤਿਕ ਡੇ, ਐਡਵੋਕੇਟ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ/ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

1. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ), ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ 465 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 420 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਦੀ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ 1988[2]

2. ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 120 (ਬੀ) ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 271 ਅਤੇ 465 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਆਰ.ਆਈ. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਆਰ.ਆਈ.

3. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ 31 ਜੁਲਾਈ, 2009 ਨੂੰ ਗੁਹਾਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 374 (2) ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ 27 ਸਤੰਬਰ, 2013 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

---

1 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ

2 ਪੀਸੀ ਐਕਟ

3 ਆਰ.ਆਈ

4. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਉੱਠਦੀ ਹੈ।

5. 3 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ:

> ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (2) ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

6. ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ 12 ਸਤੰਬਰ, 2014 ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 12 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

7. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਬਰੂਆ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੋ ਸਾਬਤ ਪਾਏ ਗਏ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਵਿਕਰਮਜੀਤ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਿਆ।

8. ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਬਰੂਆ ਨੂੰ ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਸੀਮਤ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ, ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਹਿਰਾਖਤੂਨ (ਡੀ) ਵਿੱਚ ਐਲਆਰਐਸ ਬਨਾਮ ਸਲੰਬਿਨ ਮੁਹੰਮਦ 4 ਦੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਾਰੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

9. ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ:

> "15. ਹੁਣ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੈਰਿਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

---

4. [1999] 1 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 901: (1999) 2 ਐਸ ਸੀ ਸੀ 635

ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ, ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ..."

XXX

"20. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ - ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਜੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਆਂ ਲਈ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਢਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ..."

10. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਰੂਆ ਨੇ *ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ*[5] ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਦੀ ਰਾਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

"4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿੰਦੂ ਉਠਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ।

XXX

8. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਆਖਰਕਾਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਨਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕੇਸ ਦੇ ਜੱਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ

---

5 [2011] 6 ਐਸਸੀਆਰ 958: (2011) 6 ਐਸਸੀਸੀ 312

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਸਥਾਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

x x x

11. ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 142 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ।

x x x

15. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਇਹ 27-7-2009 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤਿਮ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਧਾਏਗੀ, ਇਹ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ।

11. *ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨਾ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ ਬਨਾਮ ਕੁਲੈਕਟਰ, ਹਰਿਦੁਆਰ*[6] ਵਿੱਚ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਮੂਲ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ *ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਗੋਧਰਾ ਨਾਗਰਿਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ*,[7] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

---

6 [2017] 9 ਐਸਸੀਆਰ 766: (2017) 16 ਐਸਸੀਸੀ 418

7 [2008] 9 ਐਸਸੀਆਰ 450: (2008) 12 ਐਸਸੀਸੀ 541

18. ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਬਨਾਮ ਗੋਧਰਾ ਨਾਗਰਿਕ ਕੋ-ਆਪਰੇਟਿਵ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਲਿਮਟਿਡ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ (ਐਸਸੀਸੀ ਪੰਨਾ 548, ਪੈਰਾ 9) ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, "ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹੁਣ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ।

19. ਅਸੀਂ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੂਝਵਾਨ ਪਹੁੰਚ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 142 ਇਸ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਫਰਮਾਨ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

12. ਅਸੀਂ *ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ ਬਨਾਮ ਹਰਜੋਲ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ* ਕੇਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਕਰਕੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:

"6. ... ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਨੋਟਿਸ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਬੀਮਾਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬਦਲਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਸਹਿਮਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਹੈ; ਅਤੇ, ਆਖਰਕਾਰ, ਅਸੀਂ

---

8 [1998] 2 ਐਸ ਸੀ ਆਰ 428: (1998) 4 ਐੱਸ ਸੀ ਸੀ 39

ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨਾ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪਹੁੰਚ ਲੱਭੋ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸੀ।

14. ਤਾਹੇਰਾਖਤੂਨ (ਸੁਪਰਾ) ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਹੈ. ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਬਿੰਦੂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ. ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਲਾਈਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ, ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਕ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ. ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਖਪਤਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਰਗੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੰਤਰ ਸਾਨੂੰ ਸਪਰਿੰਗ ਮੀਡੋਜ਼ ਹਸਪਤਾਲ (ਸੁਪਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਸੇਧ ਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਮਿਸਾਲੀ ਮੁੱਲ ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵੱਲ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਯੋਮੇਸ਼ਭਾਈ ਪ੍ਰਣਸ਼ੰਕਰ ਭੱਟ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਕੱਚੀ ਲਾਲ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਆਸ਼ਰਮ ਟਰੱਸਟ ਅਤੇ ਅੰਨਾ ਖੇਤਰ ਟਰੱਸਟ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਦਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

15. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕੇਸ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਵੈ-ਉਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਹਤ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਵੇਦ ਸ਼ੌਕਤ ਅਲੀ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। 9 ਉੱਥੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਦੋਸ਼ੀ 2 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ - ਦੋਸ਼ੀ 1, 5 ਅਤੇ 13 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ

---

9 [2023] 12 ਐਸਸੀਆਰ 220: (2023) 9 ਐਸਸੀਸੀ 164

ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਆਦੇਸ਼, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ 1, 5 ਅਤੇ 13 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ੀ 2 ਨੂੰ ਇਸੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ 2 ਦੀ ਐਸਐਲਪੀ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ, ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂ-ਮੁਖੀ ਪਹੁੰਚ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

16. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਵੇਖੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸੰਖੇਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ/ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ, ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਸਥਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਫਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਅਸਥਿਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਨਿਆਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਸੇ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ, ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 136 ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਾਂ/ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਨੋਟਿਸ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਕਸਰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਵਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਚ ਇੰਨਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟ ਜਾਂ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪਟੀਸ਼ਨ/ਅਪੀਲ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 142 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ, 2013 ਦੇ ਆਰਡਰ ਐਲਵੀ ਨਿਯਮ 6 ਇਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਗੁਆ ਦੇਣਗੇ।

17. ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਝ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਪੀਲ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਰੂਆ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਾਲਮੇਲ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

18. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ - ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ 10 ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ - ਬੀਮਾਯੁਕਤ 11 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੋ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ। ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪਾਲਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਾਲਸੀਆਂ ਲਈਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਨ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕੁੱਲ 1,67,583 ਰੁਪਏ ਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਕਮ ਲਈ ਛੇ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ 4-9) ਕਿਉਂ ਭਰੇ, ਯਾਨੀ ਬੀਮਾ ਦਾਅਵੇ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਰਕਮ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਬੂਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਯੁਕਤ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲੀ ਚੈੱਕ ਭਰਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਬਰੂਆ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਸੋ ਵਿੱਚ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

19. 3 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹੋਏ, ਕਿ ਕੀ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਬਰੂਆ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ *ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਨਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ੰਕਰ ਦਿਵੇਦੀ*[12] ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

20. ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 2 (ਸੀ) (iii) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਐਲਆਈਸੀਆਈ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਐਕਟ, 1956 ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਉਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। *ਮਨਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ੰਕਰ ਦਿਵੇਦੀ* (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ।

---

10. ਐਲ ਆਈ ਸੀ ਆਈ

11. (ਪ. ਡਬਲਯੂ. - 22)

12 [1973] 1 ਐਸਸੀਆਰ 313: (1972) 2 ਐਸਸੀਸੀ 39

ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਰ ਪਰੀਖਕ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਫਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ।

21. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਆਈਪੀਸੀ ਅਤੇ ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ।

22. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਵੱਲ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 3 ਜਨਵਰੀ, 2014 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ/ਸੋਧ ਲਈ ਕੇਸ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

23. ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 36 (36) ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚੋਂ 22 (22) ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

24. ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਬੈਨਰਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਸੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 13 (1) (ਡੀ) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਸੀ।

25. ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 2004 ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 36 (36) ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ 2/3 ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟੀ ਗਈ ਕੈਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

26. ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕੱਟਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

27. ਲੰਬਿਤ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

†ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੈੱਡਨੋਟ: ਸਵਾਤੀ ਐਚ. ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮਾਣਯੋਗ ਐਸੋਸੀਏਟ ਐਡੀਟਰ (ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ: ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਐਡਵੋਕੇਟ)

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Yadwinder Singh
Enrl. No. P/956/2016